

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z HISTORII MUZYKI

specjalizacja: wokalistyka

KLASA II

Periodyzacja historii muzyki: nazwy epok, czas trwania, krótka – orientacyjna charakterystyka kolejnych epok muzycznych

Barok

Uczeń określa ramy czasowe epoki baroku z podaniem wyznaczających je umownych faktów historycznych, charakteryzuje kulturę baroku oraz dostrzega związek muzyki z rozwojem innych dziedzin sztuki. Rozpoznaje i opisuje podstawowe cechy języka muzycznego muzyki baroku, poprawnie posługując się terminami i pojęciami z zakresu: obsady wykonawczej, faktury, systemu dźwiękowego, melodyki, rytmiki, rozpoznaje i opisuje podstawowe techniki kompozytorskie, ze szczególnym uwzględnieniem basso continuo, techniki koncertującej i ostinatowej. Wskazuje główne formy i gatunki barokowe, charakteryzuje zasady ich konstrukcji.

Gatunki wokально-instrumentalne

Opera barokowa

Uczeń opisuje związki *dramma per musica* z kulturą starożytnej Grecji. Rozpoznaje i opisuje styl recytacyjny, monodię akompaniowaną, retorykę barokową, *bas cyfrowany*, *stile antico* i *moderno*, styl koncertujący. Określa i charakteryzuje współczynniki opery, np. *sinfonia*, *recytatyw*, *aria*, dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej. Wymienia twórców Cameraty florenckiej (G. Caccini, J. Peri), szkoły weneckiej (C. Monteverdi), neapolitańskiej (A. Scarlatti, G. B. Pergolesi) oraz ich osiągnięcia. Uczeń opisuje i zna twórców opery we Francji (J.B. Lully, J. Ph. Rameau) i Anglii (H. Purcell, G.F. Händel). Dostrzega dominację opery włoskiej. Poprawnie posługuje się terminami i pojęciami muzycznymi: *styl bel canto*, *opera buffa*, *seria*, *sinfonia* (uwertura włoska, francuska), *aria da capo*, *recitativo secco* i *accompagnato*, dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej. Wyjaśnia znaczenie pojęć: *ballet de cour*, *tragedie lyrique*, *masque*. Zna estetyczny spór o rolę opery w XVIII w. (spór *buffonistów* i *antybuffonistów*).

Kantata

Uczeń opisuje powstanie kantaty włoskiej, wskazując na jej związki z *madrygałem*, *monodią akompaniowaną* i *operą*. Opisuje różnorodność funkcji, treści, obsady oraz ukształtowań formalnych kantaty. Dostrzega znaczenie *chorału protestanckiego* w kantacie niemieckiej, wymienia przedstawicieli kantaty w różnych ośrodkach narodowych, charakteryzuje twórczość kantatową J. S. Bacha.

Koncert kościelny

Uczeń charakteryzuje koncert kościelny, umie wymienić jego twórców.

Oratorium

Uczeń potrafi wyjaśnić znaczenie terminów: *oratorium*, *testo*, *oratorio volgare*, *oratorio latino*. Wskazuje źródła rozwoju oratorium, dostrzega znaczenie *monodii akompaniowanej* i elementów formy operowej dla rozwoju oratorium, wymienia przedstawicieli oratorium w różnych ośrodkach narodowych, zna cechy oratoriów G. F. Haendla. Dokonuje analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Pasja

Uczeń potrafi wyjaśnić znaczenie terminu "pasja" w muzyce oraz źródła wykorzystywanych w niej tekstów, dostrzega zakorzenienie pasji w muzyce średniowiecza i renesansu (pasja chorałowa i motetowa), opisuje zasadę budowy pasji oratoryjno-kantatowej, dokonuje analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej fragmentów pasji J. S. Bacha z uwzględnieniem retoryki oraz symboliki dzieł.

Msza

Uczeń zna cechy mszy w *stile antico* i *moderno*, charakteryzuje mszę kantatowo-oratoryjną i wskazuje na jej związki ze współczynnikami formy operowej, rozpoznaje i określa *stile antico* i *moderno* w mszach okresu baroku, dokonuje analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej fragmentów *Mszy h-moll* J. S. Bacha oraz *Missa Paschalis* G. G. Gorczyckiego.

Gatunki instrumentalne

Suita

Uczeń opisuje różnorodność ukształtowań suity barokowej, wymienia tańce wchodzące w skład suity oraz omawia ich cechy (*allemande*, *courante*, *sarabande*, *gigue* oraz *menuet* i *gawot*). Zna przedstawicieli suity barokowej, dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów muzycznych.

Sonata

Uczeń zna genezę oraz ogólne cechy sonaty, wyjaśnia terminy *sonata da chiesa* i *da camera*, określa zasadę budowy sonaty *da chiesa* i *da camera*, opisuje obsadę wykonawczą sonat barokowych oraz wyjaśnia terminy: *sonata a due* (sonata solowa), *a tre* (triowa), *a quattro*, dostrzega eksperymentalne efekty brzmieniowe i ilustracyjność w sonacie barokowej. Zna przedstawicieli sonaty barokowej, dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów muzycznych.

Koncert

Uczeń zna genezę techniki koncertującej, potrafi scharakteryzować różne rodzaje koncertu barokowego: *concerto grosso*, koncert solowy, opisuje aparat wykonawczy charakterystyczny dla koncertu barokowego, wskazuje na elementy ilustracyjne i programowe w koncertach barokowych. Zna przedstawicieli koncertu barokowego, dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Inne gatunki i formy instrumentalne

Uczeń zna cechy następujących gatunków i form instrumentalnych baroku: *ricercar*, *canzona*, *preludium*, *preludium chorałowe*, *toccata*, *fantazja*, *preludium i fuga*, oraz wariacji *ostinatowych*, dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Uczeń charakteryzuje twórczość J. S. Bacha i G. F. Händla w powiązaniu z biografią kompozytorów.

Polska muzyka w epoce baroku

Uczeń określa ramy czasowe epoki z odniesieniem do wydarzeń historycznych, opisuje organizację życia muzycznego w Polsce, omawia dzieła wybranych kompozytorów polskich (A. Jarzębski, M. Mielczewski, B. Pękiel, S. S. Szarzyński, D. Stachowicz, G. G. Gorczycki, M. J. Żebrowski), dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Literatura muzyczna:

Claudio Monteverdi - *Lamento d'Arianna* z opery *Arianna*, opera *L'Orfeo*: *Toccata* (instrumentalny wstęp), aria Orfeusza z koncertującymi instrumentami *Possente spirto* (*Potężny duchu*), chór nimf i pasterzy *Lasciate monti*,

Giovanni Batista Pergolesi – Recytatyw i aria basowa *Sempre in contrasti* (*Zawsze na przekór*) z opery *La serva padrona*,

Henry Purcell - *Lament Dydony* z opery *Dydona i Eneasz*,

Georg Friedrich Handel - aria sopranowa *Lascia ch'io pianga* (Pozwólcie mi płakać) z opery *Rinaldo*, oratorium *Mesjasz*: aria sopranowa *Rejoice greatly*, (*Raduj się wielce, Córo Syjonu*), fuga *And with his stripes* (*Przez jego rany zostaliśmy zbawieni*), chór *Alleluja*, aria basowa *The trumpet shall sound* (*Gdy zabrzmie trąbka*); *Uwertura* z suity orkiestrowej *Muzyka na wodzie*, *La Rejouissance* (*Radość*) z Suity orkiestrowej *Muzyka ogni sztucznych*, Koncert organowy *Kukułka i słowik: cz. 2 Allegro*, *Concerto grosso g-moll – Allegro* (fuga).

Johann Sebastian Bach - *Magnificat D-dur cz. 1*, aria sopranowa (cz. 1) z kantaty *Jauchzeth Gott* (*Chwała Bogu na całej ziemi*), aria basowa z Kantaty *Ich habe genug* (*Mam dosyć*) z koncertującym obojem, Kantata *Wachet auf* (*Powstańcie, wzywa nas głos Pana*): duet sopranu i basu (*Oblubieńca i Oblubienicy*) *Wann kommst du, mein Heil?* (*Kiedy przybędziesz, mój Zbawicielu?*) z koncertującymi skrzypcami, chorał *Zion hört* (c.f. - tenory unisono); Chór z Oratorium na Boże Narodzenie: *Jauchzet, frohlocket!* (*Radujcie się i weselcie*), *Pasja wg św. Mateusza*: aria altowa z koncertującymi skrzypcami *Erbarme dich* (*Zmiłuj się nade mną Boże*), chorał *O Haupt voll Blut und Wunden* (*O głowo skrwawiona i zraniona*); Wielka Msza hmoll: *Gloria in excelsis Deo* (*Chwała na wysokości Bogu*), *Et in terra pax* (*A na ziemi pokój*), *Crucifixus* (*Ukrzyżowany*), *Et resurrexit* (*I zmartwychwstał*); *Badinerie* z Suity orkiestrowej h-moll, *Aria* z III Suity orkiestrowej D-dur, Koncert na dwoje skrzypiec dmoll cz. I *Vivace*, V Koncert brandenburski D-dur cz. I, *Chaconne* z II Partity d-moll na skrzypce solo; Sonata g-moll na skrzypce solo (senza accompagnato) cz. II fuga, *Das Wohltemperierte Klavier*: Preludium i fuga C-dur i c-moll tom I, *Toccatà i fuga d-moll na organy*, *Passacaglia c-moll na organy*, Preludium chorałowe *Wachet auf*, *Contrapunctus XIX* (fuga potrójna) z *Kunst der Fuge*.

Antonio Vivaldi - Koncert skrzypcowy *Wiosna* cz I, *Lato* z cyklu *Cztery pory roku* cz. III *Burza*

Arcangelo Corelli - *Concerto grosso g-moll Na Boże Narodzenie* cz. I i II

Claude Daquin - *Kukułka na klawesyn*

Jean Phillippe Rameau – *Kura na klawesyn*

Bartłomiej Pękiel - *Audite mortales* (*Słuchajcie śmiertelni*) początkowy fragment,

Grzegorz Gerwazy Gorczycki - Koncert kościelny *Laetatus sum*, *Missa paschalis* (*Kyrie, Gloria*),

Adam Jarzębski - *Canzona Chromatica*,

Marcin Mielczewski - *Psalm Dixit Dominus* z *Vesperae Dominicales* (*Nieszpory niedzielne*), *Missa super „O gloriosa Domina”* (*Kyrie, Gloria*)

Stanisław Sylwester Szarzyński - Sonata D-dur na dwoje skrzypiec i b.c.

Damian Stachowicz – Requiem (Introit)

Klasycyzm

Uczeń określa ramy czasowe epoki z podaniem wyznaczających je umownych faktów historycznych, omawia cechy muzyki klasycznej w kontekście, społecznym i kulturowym oraz dostrzega związek rozwoju muzyki z innymi dziedzinami sztuki, dostrzega współistnienie stylów późnobarokowego, stylu galant i wczesno klasycznego, określa i charakteryzuje współczynniki formy sonatowej (np. temat, łącznik, ekspozycja, przetworzenie, reprzyza, kadencja) oraz dostrzega oddziaływanie formy sonatowej i cyklu sonatowego na gatunki muzyki klasycyzmu. Uczeń rozpoznaje i opisuje styl galant na przykładzie muzyki kompozytorów szkół przedklasycznych, zna szkoły przedklasyczne, wymienia ich przedstawicieli i określa osiągnięcia w dziedzinie muzyki. Uczeń dostrzega ciągłość rozwoju historycznego opery i znaczenie reformy operowej Ch. W. Glucka oraz opisuje założenia tej reformy. Uczeń charakteryzuje twórczość J. Haydna, W. A. Mozarta oraz L. van Beethovena w powiązaniu z biografiami tych kompozytorów, w szczególności: opisuje kolejne etapy twórczości tych kompozytorów ze wskazaniem dzieł o szczególnym znaczeniu, dostrzega i analizuje cechy stylu klasyków wiedeńskich, charakteryzuje gatunki muzyki klasycznej: symfonię, sonatę, koncert instrumentalny, muzykę kameralną, opisuje twórczość symfoniczną J. Haydna przedstawiając proces krystalizowania się stylu klasycznego. Opisuje twórczość operową W. A. Mozarta, dostrzega elementy preromantyczne w twórczości L. van Beethovena, porównuje indywidualne style J. Haydna,

W. A. Mozarta i L. van Beethovena. Uczeń wybiera i porządkuje informacje istotne dla problemu i kontekstu historycznego, np. dla przeobrażeń symfonii, sonaty lub koncertu w twórczości klasyków wiedeńskich, dokonuje analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Uczeń opisuje skład i rozróżnia słuchowo brzmienie orkiestry klasycznej, dostrzega rozbudowę składu orkiestry symfonicznej (od wczesnoklasycznej do beethovenowskiej), poprawnie posługuje się skrótami nazw instrumentów oraz potrafi rozwinąć stosowane w partyturze skróty nazw instrumentów, wymienia rodzaje zespołów kameralnych, wskazuje funkcje instrumentów w zespole kameralnym i orkiestrze.

Literatura muzyczna:

J. Haydn: *Symfonia nr 94 G-dur „Z uderzeniem w kocioł”* cz. II, *Symfonia nr 104 D-dur „Londyńska”* cz. I, *Sonata fortepianowa D-dur, Hob: XVI/36*, Kwartety smyczkowe: *Terremoto* - finał kwartetu smyczkowego *Siedem słów Chrystusa na krzyżu*, C-dur *Cesarski* op. 76 nr 3 część II *Poco adagio, cantabile* (wariacje na temat *Gott erhalte Franz den Keiser*), *Koncert na trąbkę Es-dur* cz. I, *Oratorium Stworzenie świata* (Dzień pierwszy – dwie początkowe części)

W.A. Mozart: *Opery: Wesele Figara* KV 492 (uwertura, aria Figara *Non più andrai*, aria Cherubina *Voi che sapete*), *Don Giovanni* KV 527 (aria Leporella z katalogiem kochanek *Madamina, il catalogo; duet La ci darem la mano*); *Czarodziejski flet* KV 620 (aria Papageno *Der Vogelfänger bin ich ja*; duet *Papagena i Papageny*, aria Królowej Nocy *Der Hölle Rache kocht in meinem Herzen*), *Symfonia g-moll* KV 550 cz. I oraz IV, *Symfonia C-dur* KV 551 „*Jowiszowa*” cz. IV; *Kwartet smyczkowy „Dysonansowy”* KV 465 cz. I, *Serenada „Eine kleine Nachtmusik”* KV 525 cz. I, *Koncert fortepianowy d-moll* KV466 cz. I, *Koncert skrzypcowy G-dur* cz. I, *Koncert klarinetowy A-dur* KV 622 cz. II, *Koncert nr 2 Es-dur na róg* KV 417 cz. III, *Sonata fortepianowa A-dur* KV 331 cz. III, *Sonata C-dur „Facile”,* cz. I,

Motet Ave verum corpus KV 618, *Requiem d-moll* KV 626 (*Introit, Kyrie, Dies irae, Tuba mirum, Lacrimosa*).

L. van Beethoven: *III Symfonia Es-dur „Eroica”* op.55 cz. I i II, *V Symfonia c-moll* op.67 cz. I, *VI Symfonia F-dur „Pastoralna”* op.68 cz. IV, *IX Symfonia d-moll* op.125 (cz. IV), *Uwertura koncertowa „Coriolan”* op. 62, *Sonata fortepianowa c-moll* op. 13 *Patetyczna* cz. I - III, *cis-moll* op. 27 nr 2 *Księżycowa* (cz. I), *C-dur* op. 53 *Waldsteinowska* (cz. I), *Sonata na skrzypce i fortepian F-dur Wiosenna* (cz. I), *III Koncert fortepianowy c-moll* op.37 cz. I, *Koncert skrzypcowy D-dur* op. 61 cz. I, *Wielka Fuga B-dur* op. 133

L. Boccherini: *Menuet z Kwintetu smyczkowego E-dur*, **Ch. W. Gluck:** *Aria Orfeusza z opery Orfeusz i Eurydyka*

KLASA III

Romantyzm

Najważniejsze cechy i wyróżniki romantyzmu – powtórzenie i utrwalenie wiadomości.

Uczeń wymienia i charakteryzuje nurty w symfonice XIX w., np. symfonia wokально-instrumentalna, programowa, klasycyzująca, opisuje przeobrażenia symfonii XIX-wiecznej, wymienia cechy poematu symfonicznego, określa wpływ treści pozamuzycznych na formę i brzmienie muzyki symfonicznej, posługuje się skrótami nazw instrumentów oraz potrafi rozwinąć stosowane w partyturze skróty nazw instrumentów, rozpoznaje i opisuje cechy symfonii i poematu symfonicznego z uwzględnieniem charakterystyki języka muzycznego (np. harmoniki, faktury, sposobu kształtowania formy, obsady wykonawczej oraz wyrazowości). Dostrzega związek muzyki programowej z ideologią i estetyką romantyczną, dokonuje analizy odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Uczeń wskazuje tendencje rozwoju sonaty w XIX wieku, opisuje przeobrażenia sonaty i muzyki kameralnej XIX w. na wybranych przykładach literatury muzycznej. Formułuje przejrzystą wypowiedź, określając cechy indywidualne stylu F. Schuberta, F. Chopina, R. Schumanna,

Uczeń zna główne kierunki rozwoju opery w XIX w., chronologię jej rozwoju oraz wymienia główne ośrodki i przedstawicieli. Opisuje genezę i cechy opery bel canto i opery werystyckiej we Włoszech, wymienia przedstawicieli opery włoskiej, przykładowe tytuły dzieł oraz cechy ich twórczości. Formułuje przejrzystą wypowiedź, charakteryzując twórczość G. Verdiego w powiązaniu z biografią kompozytora.

Uczeń wymienia przedstawicieli opery francuskiej, opisuje różne typy opery francuskiej, dokonuje analizy odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Uczeń dostrzega związek ideologii romantycznej z rozwojem opery niemieckiej i dramatu muzycznego, opisuje cechy dramatu muzycznego, charakteryzuje twórczość R. Wagnera w powiązaniu z jego biografią, dokonuje analizy odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Wskazuje na znaczenie opery jako gatunku wyrażającego tendencje narodowo-patriotyczne w muzyce XIX wieku, wymienia twórców i tytuły oper wybranych szkół narodowych, dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej. Uczeń formułuje przejrzystą wypowiedź, określając cechy indywidualne stylu S. Moniuszki, dostrzega znaczenie S. Moniuszki jako kompozytora narodowego, zna tematykę wybranych oper S. Moniuszki oraz ich charakterystyczne cechy, dokonuje analizy odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Uczeń dostrzega związek zmian zachodzących na gruncie społecznym, politycznym i kulturowym z rozwojem stylów narodowych w muzyce drugiej połowy XIX w., zna kompozytorów „Potężnej gromadki”, twórczość wybranych kompozytorów szkół narodowych: B. Smetany, A. Dvořaka, E. Griega, J. Sibeliusa, M. Musorgskiego, P. Czajkowskiego, charakteryzuje twórczość reprezentatywnych kompozytorów polskich drugiej połowy XIX w., np. H. Wieniawskiego, W. Żeleńskiego, Z. Noskowskiego, dokonuje analizy odpowiednich przykładów z literatury muzycznej. Potrafi opisać proces kształtowania się polskiego stylu narodowego ze szczególnym uwzględnieniem twórczości F. Chopina i S. Moniuszki.

Charakteryzuje twórczość M. Karłowicza w powiązaniu z biografią kompozytora.

Porządkuje chronologicznie sylwetki kompozytorów.

Literatura muzyczna:

Franz Liszt: *Sonata h-moll, Etiuda koncertowa „La Campanella”, II Rapsodia węgierska.*

Modest Musorgski: *Obrazki z wystawy (Promenada, Taniec piskląt w skorupkach, Wielka brama kijowska).*

Bedrich Smetana: poemat symfoniczny *Wejtawa* z cyklu *Moja ojczyzna.*

Fryderyk Chopin: *Pieśni* „*Życzenie*”, „*Hulanka*”, „*Piosnka litewska*”, „*Precz z moich oczu*”, *Preludia C-dur, a-moll, G-dur, e-moll, c-moll, Des-dur, Nokturny Des-dur op. 27, f-moll op. 55, Mazurek a-moll op. 7, D-dur op. 33, Polonezy A-dur op. 40, fis-moll op. 44, Etiudy Ges op. 10 nr 5, c-moll op. 10 nr 12, Walce a-moll op. 34, cis-moll op. 64 nr 2, Des-dur op. 64 nr 1.*

Henryk Wieniawski: *Kujawiak a-moll op. 3 nr 2, Polonez A-dur op. 21, Legenda g-moll op. 17.*

Franz Schubert: *VIII Symfonia h-moll cz. I.*

Felix Mendelssohn: *Symfonia Nr 4 „Włoska”, Suita „Sen nocy letniej” (scherzo i marsz weselny).*

Johannes Brahms: *IV Symfonia e-moll op. 98 cz. IV, Niemieckie Requiem (wybrane części).*

Franz Liszt: *Poemat symfoniczny „Preludia”, Sonata h-moll.*

Hector Berlioz: *Symfonia „Fantastyczna” op. 14 (cz. V Sabat czarownic).*

Gustav Mahler: *VIII Symfonia Es-dur „Tysiąca” cz. I.*

Richard Strauss: *Till Eulenspiegel.*

Piotr Czajkowski: *VI Symfonia h-moll „Patetyczna” cz. IV Adagio lamentoso, Suita z baletów „Dziadek do orzechów”(Walc kwiatów, Taniec cukrowej wieszczki, Taniec ruski-trepak) i „Jezioro łabędzie” (Walc i Taniec łabędzi).*

Modest Musorgski: *Obrazki z wystawy (Promenada, Taniec piskląt w skorupkach, Wielka brama kijowska)*

Antonin Dvořák: *IX Symfonia e-moll „Z Nowego Świata” op. 95 cz. I, Taniec słowiański e-moll op. 46 nr 2*

Bedrich Smetana: *poemat symfoniczny Wełtawa z cyklu Moja ojczyzna.*

Edward Grieg: *Suita Peer Gynt (Poranek, Śmierć Aases, Taniec Anitry, W grocie króla gór).*

Mikołaj Rimski-Korsakow: *Suita symfoniczna Szeherazada op.35 (cz. I), Lot trzmiela z opery Baśń o czarze Sałtanie.*

Gioacchino Rossini: *Cyrulik sewilski (uwertura, cavatina Figara, aria Rozyny, aria La calunnia).*

Carl M. Weber: *Wolny strzelec - chór strzelców, scena w Wilczym Jarze.*

Ryszard Wagner: *Vorspiel do dramatu muzycznego Tristan i Izolda, Cwałowanie Walkirii z dramatu muzycznego Walkirie*

Giuseppe Verdi: *Nabucco - chór Va pensiero, Aida - Marsz triumfalny, Rigoletto - aria Księcia z III aktu La donna è mobile, Traviata - aria Libiamo, libiamo ne'lieti calici.*

Fryderyk Chopin: *Sonata b-moll op. 35.*

Stanisław Moniuszko: *oper: Straszny dwór: polonezowa aria Miecznika Któż z mych dziewczek, chór dziewcząt Spod igiełek kwiaty rosną z aktu II, aria Skołuby Ten zegar, aria Stefana z kurantem, mazur z IV aktu; Halka: tańce góralskie, dumka Jontka Szumią jodły, dumka Halki Gdyby rannym słonkiem.*

Henryk Wieniawski: *Koncert skrzypcowy d-moll op. 22 cz. I i III,*

Juliusz Zarębski: *Kwintet fortepianowy g-moll op. 34 (scherzo),*

Zygmunt Noskowski: *poemat symfoniczny „Step”.*

Muzyka XX i XXI w.

Uczeń charakteryzuje muzykę XX i XXI w. w powiązaniu z wydarzeniami historycznymi, prądami w filozofii i sztuce oraz rozwojem technologii, omawia estetykę muzyki XX w., odnosząc ją do estetyki epok wcześniejszych, charakteryzuje podstawowe cechy języka muzycznego: tonalność, harmonikę, metrorrytmikę, melodykę, kolorystykę, instrumentację, wymienia główne nurty stylistyczne okresu: impresjonizm, ekspresjonizm, folklorizm, witalizm, neoklasycyzm.

Uczeń rozpoznaje i charakteryzuje cechy języka muzycznego impresjonizmu, poprawnie postępując się terminami i pojęciami muzycznymi określającymi kolorystykę, tonalność, harmonikę, dynamikę i instrumentację, charakteryzuje twórczość C. Debussy'ego i M. Ravela, wskazuje na związki twórczości C. Debussy'ego z symbolizmem, zna innych przedstawicieli impresjonizmu.

Uczeń rozpoznaje i charakteryzuje cechy języka muzycznego i wyrazowości ekspresjonizmu (tonalność, harmonika, dynamika, instrumentacja, kolorystyka), zna terminy *ekspresjonizm wiedeński* i *słowiański* oraz nazwiska przedstawicieli. Wymienia tytuły reprezentatywnych dzieł

A. Schönberga, A. Berga, A. Weberna, A. Skriabina, rozpoznaje i charakteryzuje na podstawie analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej techniki kompozytorskie, np. *Sprechgesang, dodekafonia, punktualizm*.

Uczeń potrafi rozpoznać i scharakteryzować cechy języka muzycznego i wyrazowości folkloryzmu i witalizmu (metrorytmika, melodyka, tonalność, harmonika, dynamika, instrumentacja, kolorystyka), poprawnie posługuje się terminami: politonalność, polimetria, polirytmia, opisuje folkloryzm i witalizm na podstawie reprezentatywnych dzieł np. I. Strawińskiego, B. Bartoka.

Uczeń charakteryzuje i rozpoznaje cechy języka muzycznego neoklasycyzmu (metrorytmika, melodyka, tonalność, harmonika, dynamika, instrumentacja, kolorystyka), opisuje nawiązania do różnych stylów historycznych, indywidualnych i jazzu na przykładzie wybranych dzieł, np. I. Strawińskiego, S. Prokofiewa, P. Hindemitha, D. Szostakowicza, F. Poulenca.

Uczeń charakteryzuje twórczość I. Strawińskiego w powiązaniu z biografią kompozytora, charakteryzuje twórczość S. Prokofiewa.

Zna założenia Grupy Sześciu, zna przedstawicieli, dokonuje analizy słuchowej odpowiednich przykładów z literatury muzycznej.

Literatura muzyczna:

Claude Debussy: *Preludium do „Popołudnia Fauna”, Morze (cz. I), Preludia fortepianowe (Żagle, Dziewczyna o włosach jak len, Zatopiona katedra, Sztuczne ognie), Suita bergamasque (Clair de lune).*

Maurice Ravel: *Dafnis i Chloe cz. I Introdukcja, Koncert fortepianowy G-dur cz. I, Bolero,*

Arnold Schönberg: *Pierrot lunaire op.21 (cz. 5, 8, 14), Ocalały z Warszawy (początek),*

Alban Berg: *Wozzeck (Akt 3 scena 4), Koncert skrzypcowy „Pamięci anioła”(cz. I),*

Anton Webern: *Wariacje fortepianowe op.27,*

Aleksander Skriabin: *Prometeusz op. 21 (finał),*

Igor Strawiński: *Święto wiosny (z części I: Uwielbienie ziemi: Taniec młodzieńców, Zapasy dwóch plemion, z części II: Ofiara: Święty taniec wybranej), Pulcinella (Uwertura), Symfonia Psalmów (cz. I).*

Bela Bartok: *Allegro barbaro, Muzyka na instrumenty strunowe, perkusję, czeleste (cz. I i IV), Tańce rumuńskie (cz. 1).*

Sergiusz Prokofiew: *Symfonia klasyczna D-dur op. 25 cz. I i III, Marsz z baletu Romeo i Julia.*

Artur Honegger: *Pacific 231.*

Francis Poulenc: *Suita francuska (Mały marsz wojskowy, Carillon), Koncert na klawesyn (cz.III),*

KLASA IV

Uczeń charakteryzuje system kompozytorski O. Messiaena, charakteryzuje twórczość kompozytora w powiązaniu z biografią.

Uczeń omawia serializm na przykładach twórczości kompozytorów grupy darmstadtzkiej (P. Boulez, K. Stockhausen), wyjaśnia terminy związane z charakterystycznymi technikami i zjawiskami w muzyce XX w.: muzyka konkretna, elektroniczna, muzyka graficzna, teatr instrumentalny, collage, music for tape, happening, muzyka topofoniczna, stochastyczna, instalacja, potrafi omówić poszukiwania w zakresie nowych brzmień w muzyce XX w. na przykładach dzieł kompozytorów polskich i europejskich.

Uczeń potrafi opisać innowacje J. Cage'a (np. forma otwarta, aleatoryzm, preparacja fortepianu) na przykładzie wybranych dzieł. Uczeń potrafi omówić techniki i tendencje przełomu XX i XXI wieku, np. minimal music, spektralizm, neotonalność.

Uczeń jest świadomy kontekstów i możliwości funkcjonowania muzyki w nowych mediach, zna funkcje muzyki filmowej.

Uczeń potrafi opisać dzieje muzyki polskiej. Przedstawia program grupy Młoda Polska w muzyce oraz wymienia nazwiska jej członków.

Charakteryzuje twórczość polskich kompozytorów w powiązaniu z biografią: K. Szymanowskiego. Na podstawie poznanych dzieł wybranych kompozytorów omawia wpływ warunków politycznych i społecznych na kształtowanie muzyki w Polsce bezpośrednio po II wojnie światowej oraz prezentuje własny pogląd na okres socrealizmu w muzyce.

Potrafi omówić twórczość W. Lutosławskiego, H. M. Góreckiego, K. Pendereckiego, W. Kilara.

Uczeń potrafi wymienić innych przedstawicieli muzyki polskiej XX/XXI w.

Historię muzyki XX w. opisuje na podstawie poznanych dzieł muzycznych twórców reprezentatywnych dla głównych kierunków, nurtów i technik muzyki XX i XXI w. Uczeń rozpoznaje przynależność utworu do danego stylu w muzyce XX w., rozpoznaje i opisuje podstawowe techniki kompozytorskie XX w. stosuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej form i gatunków muzyki XX w.

Uczeń rozpoznaje i opisuje cechy głównych nurtów lub kierunków stylistycznych w muzyce XX w., dostrzega związki muzyki XX w. z kulturą epok minionych, porządkuje chronologicznie sylwetki kompozytorów, szkoły kompozytorskie, gatunki i techniki kompozytorskie reprezentatywne dla muzyki XX w.

Wykorzystuje techniki informacyjne i komunikacyjne do odczytywania i porządkowania faktów, pojęć i terminów z zakresu historii muzyki romantyzmu.

Prezentuje własny pogląd na twórczość muzyczną poznaną podczas lekcji oraz podczas uczestnictwa w koncertach lub festiwalach muzycznych, wykorzystuje wiedzę z zakresu historii muzyki XX i XXI w. sposób praktyczny do tworzenia własnych interpretacji.

Literatura muzyczna:

Carl Orff: *Carmina Burana* (cz I),

Oliver Messiaen: *Kwartet na koniec czasu* (cz. II *Wokaliza dla anioła*) *Katalog ptaków* (T1, cz. I)

Karlheinz Stockhausen: *Gesang der Jugendliche* (początek),

John Cage: *V Sonata na fortepian preparowany*,

Mieczysław Karłowicz: poemat symfoniczny *Stanisław i Anna Oświecimowie*.

Karol Szymanowski: *Etiuda b-moll na fortepian*, *III Symfonia „Pieśń o nocy”* op. 27, *Źródło Aretuzy z Mitów* op. 30, *I Koncert skrzypcowy* op.35, *Król Roger* op. 46 (*Aria Roksany*), *Mazurek* op. 50 nr 1, *Stabat Mater* op.53 (części: *Spraw, niech płaczą z Tobą razem*, *Chrystus niech mi będzie grodem*), *Balet-pantomima Harnasie* op.55 (*Masz zbójnicki; Napad Harnasiów; Taniec zbójnicki*), *IV Symfonia „Symphonie concertante”* op.60 (cz. III), *Pieśń kurpiowska (A chłód tam puka)*.

Krzysztof Penderecki: *Tren pamięci ofiar Hiroszimy*, *Pasja wg św. Łukasza (Deus meus, Stabat Mater)*,

Witold Lutosławski: *Wariacje na temat Paganiniego*, *Mała suita (Fujarka)*, *Koncert na orkiestrę cz. III*), *Gry weneckie cz.I*,

Wojciech Kilar: *Kzesany*, *Bogurodzica*,

Henryk Mikołaj Górecki: *III Symfonia „Pieśni żałosnych”* (cz. III).

Starożytność

Wymienia kultury muzyczne świata starożytnego. Uczeń potrafi wskazać charakterystyczne cechy muzyki kultur starożytnych (w szczególności starożytnej Grecji). Potrafi prawidłowo stosować terminy i pojęcia związane z kulturą muzyczną starożytności, np. sztuka synkretyczna, monodia, heterofonia, burdon, etos, katharsis, wskazuje związki kultury starożytnej z rozwojem muzyki chrześcijańskiej, dostrzega związek muzyki starogreckiej z literaturą. Uczeń podaje przykłady wpływu kultury starogreckiej na muzykę późniejszych epok, prawidłowo postępuje się terminami: epika, liryka (oda, hymn, elegia), dramat (tragedia, komedia), charakteryzuje dramat antyczny, opisując w nim rolę muzyki, rozumie i stosuje pojęcia: synkretyzm, nomos, etos, Uczeń rozumie i stosuje pojęcia związane z teorią muzyki w starożytnej Grecji: teoria etosu, notacja literowa, skale starogreckie, stopy metryczne, zna nazwy starogreckich instrumentów oraz identyfikuje je na podstawie opisu i ikonografii.

Literatura muzyczna:

Seikilos Skolion (*Epitafium*)

Eurypides *Chór z tragedii Orestes*

II Hymn Delficki ku czci Apollina

Mesomedes *Hymn do Muzy*

Średniowiecze

Uczeń określa ramy czasowe epoki z podaniem faktów wyznaczających umowne granice epoki, wymienia fazy epoki średniowiecza, określa funkcje muzyki średniowiecza. Uczeń rozpoznaje i opisuje cechy muzyki średniowiecza poprawnie posługując się terminami i pojęciami określającymi rodzaje: melodyki, rytmiki, faktury, aparatu wykonawczego, systemu dźwiękowego, zapisu muzycznego, dostrzega związki przemian kulturowych, społecznych i politycznych z kulturą muzyczną epoki oraz związek muzyki z innymi dziedzinami sztuki.

Uczeń potrafi wskazać źródła chorału gregoriańskiego, wymienić oraz dostrzec w przykładach dźwiękowych cechy chorału. Rozpoznaje na podstawie analizy słuchowej rodzaje śpiewów chorałowych (sylabiczny, melizmatyczny, antyfonalny, responsorialny), zna strukturę officium brewiarzowego i mszy (ordinarium i proprium missae), rozróżnia i charakteryzuje formy typowe dla śpiewów chorałowych: psalm, hymn, trop, sekwencja, dramat liturgiczny. Uczeń potrafi podać ramy czasowe oraz obszar działalności trubadurów, truverów, minnesingerów i meistersingerów, dostrzega związek poezji i muzyki w świeckiej monodii średniowiecza, zna tematykę pieśni.

Uczeń potrafi wyjaśnić genezę organum, znaczenie terminów: organum ścisłe, swobodne, paralelne i melizmatyczne, nota contra notam, cantus firmus, rozróżnia słuchowo i opisuje organum paralelne i melizmatyczne. Rozróżnia i charakteryzuje gatunki i formy charakterystyczne dla okresu Ars Antiqua: organum paryskie, conductus, motet, rozumie genezę motetu, zna zasady regulacji rytmiki modalnej, dokonuje analizy słuchowej gatunków polifonicznych tego okresu, zna twórców okresu.

Uczeń zna osiągnięcia twórców Ars Nova w zakresie rozwoju gatunków i technik kompozytorskich, potrafi rozpoznać zapis menzuralny w oparciu o przedstawione źródło, opisuje i rozpoznaje (na podstawie analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej) gatunki wokalne okresu Ars Nova (motet, msza, chanson), dostrzega znaczenie twórczości Philippa de Vitry, Guillaume de Machaut (w powiązaniu z biografią) dla rozwoju muzyki średniowiecza, opisuje cechy gatunków wokalnych włoskiego Trecento (ballata, caccia, madrygał), zna twórczość Francesco Landiniego.

Uczeń rozpoznaje i opisuje cechy stylu szkoły burgundzkiej oraz muzyki angielskiej 1 poł. XV w. wskazując osiągnięcia jej twórców (Guillaume Dufay'a, Johna Dunstable'a), określa zasadę techniki fauxbourdon, zna cechy i przeobrażenia techniki cantus firmus, dokonuje analizy słuchowej i słuchowowzrokowej odpowiednich przykładów muzycznych.

Uczeń dostrzega powiązania rozwoju muzyki w Polsce z jej historią i kulturą, potrafi wskazać polski wkład w rozwój form chorałowych i monodii świeckiej, dostrzega znaczenie *Bogurodzicy* dla kultury polskiej, potrafi wymienić przykłady polskiej wielogłosowości, charakteryzuje twórczość kompozytorów reprezentatywnych dla muzyki polskiego średniowiecza Piotra z Grudziądza i Mikołaja z Radomia na tle muzyki europejskiej, dokonuje analizy słuchowej przykładów monodii oraz wielogłosowości w muzyce polskiej.

Uczeń dostrzega znaczenie teorii muzyki w okresie średniowiecza i jej związki z teorią antyczną, zna przykładowe klasyfikacje muzyki w średniowieczu, np. rodzaje muzyki wg Boecjusza, dostrzega zasługi Guidona z Arezzo w zakresie teorii muzyki, rozpoznaje na podstawie zapisów ikonograficznych kolejne rodzaje notacji średniowiecza, rozpoznaje na ilustracjach wybrane instrumenty średniowiecza. W oparciu o poznaną literaturę muzyczną formułuje przejrzystą wypowiedź określając przeobrażenia form i gatunków muzyki średniowiecza oraz cechy technik kompozytorskich, porządkuje chronologicznie szkoły kompozytorskie, sylwetki kompozytorów, wybrane postaci teoretyków, gatunki i techniki kompozytorskie reprezentatywne dla muzyki średniowiecza. Wybiera i porządkuje informacje istotne dla problemu i kontekstu historycznego. Wykorzystuje techniki informacyjne i komunikacyjne do odczytywania i porządkowania faktów, pojęć i terminów z zakresu historii muzyki.

Literatura muzyczna:

Znajomość utworów muzycznych

Chorał gregoriański: introit *Requiem aeternam*,
Magnificat, antyfona i psalm 2 *Quare fremuerent gentes, Alleluja z wersetem Pascha nostrum*,
hymny: *Ut queant laxis, Te Deum*,
msza gregoriańska IX *"Cum júbilo"*
sekwencje: *Dies irae, Stabat Mater*, tropowane *Kyrie*
Hildegarda z Bingen: Ordo virtutum (początek 1 sceny *Qui sunt hi, qui ut nubes?*)
Pieśń o Rolandzie
Adam de la Halle *Robin m'aime*
Raimbaut de Vaqueiras *Calenda maya*
Carmina burana "Taberna quando sumus"
Oswald von der Wolkenstein *Der May*
Walther von der Vogelweide *Unter der Linde, Pieśń palestyńska*
Organum paralelne *Nos qui vivimus*
Organum melizmatyczne *Cunctipotens genitor*
Leoninus Organum *Viderunt omnes*
Perotinus Organum *Viderunt omnes*
Anonim Motet Amor potest
Petrus de Cruce *Aucun ont*
Anonim Kanon staroangielski: Sumer is icumen in
G. de Machaut *Missa Notre Dame* (Kyrie, Gloria)
F. Landini *Ecco la primavera* (balata)
G. Dufay: *Nuper rosarum flores* (motet), *Missa "L'homme arme"* (Kyrie, Gloria), *Anonim L'homme arme* (pieśń)
Wincenty z Kielczy: *Gaude Mater Polonia*
Ortus de Polonia Stanislaus
Żołtarz Jezusów
Bogurodzica
Breve regnum
Cracovia civitas
Chwała Tobie gospodzinie
O najdroższy kwiatku
Benedicamus Domino alleluja (organum 2-gł)
Omnia beneficia (conductus 4-gł)
Mikołaj z Radomia - *Magnificat*

Renesans

Uczeń określa ramy czasowe epoki renesansu z podaniem wyznaczających je umownych faktów historycznych, ogólnie charakteryzuje kulturę renesansu oraz rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe cechy języka muzycznego. Poprawnie posługując się terminami i pojęciami określającymi rodzaje: obsady wykonawczej, faktury, systemu dźwiękowego, zapisu muzycznego. Określa ramy czasowe działania kompozytorów szkoły franko-flamandzkiej, wymienia przedstawicieli kolejnych generacji szkoły franko-flamandzkiej (Johannes Ockeghem, J. des Prez, Orlando di Lasso), wymienia cechy stylu szkoły franko-flamandzkiej, charakteryzując cechy języka muzycznego rozpoznając i opisując technikę imitacji, przeimitowania, parodii i cantus firmus. Uczeń charakteryzuje twórczość G.P. Palestriny (szkoła rzymska) w powiązaniu z biografią kompozytora, rozpoznaje i opisuje cechy stylu palestrinowskiego oraz dostrzega wpływ tego stylu na muzykę epok

późniejszych. Uczeń rozpoznaje i opisuje cechy stylu szkoły weneckiej oraz jej wkład w rozwój muzyki epok późniejszych (aparatus wykonawczy pierwsze oznaczenia dynamiczne i obsadowe, technika polichoralności, koncertująca,), wymienia przedstawicieli szkoły weneckiej (A. i G. Gabrieli, A. Willaert).

Uczeń rozpoznaje i opisuje cechy mszy, motetu, chanson i madrygału renesansowego z uwzględnieniem związków muzyki i słowa, rozumie pojęcie *imitazione della natura*. Dokonuje analizy słuchowej i wzrokowo słuchowej odpowiednich przykładów.

Uczeń zna przyczyny powstania chorału protestanckiego, rozpoznaje i opisuje cechy chorału protestanckiego, dostrzega przeobrażenia muzyki religijnej od średniowiecza do XVI w. oraz związek chorału protestanckiego z chorałem średniowiecznym, wskazuje znaczenie chorału protestanckiego w muzyce epok późniejszych.

Uczeń rozróżnia i określa instrumenty epoki renesansu, określa funkcje muzyki instrumentalnej, wymienia gatunki i formy muzyki instrumentalnej renesansu, rozpoznaje i opisuje cechy gatunków i form instrumentalnych, zna ogólną zasadę zapisu tabulaturowego i rozpoznaje ten zapis na ilustracjach, dostrzega proces stopniowej emancypacji muzyki instrumentalnej.

Uczeń podaje ramy czasowe renesansu w muzyce polskiej, zna tło historyczne oraz omawia organizację życia muzycznego (ośrodki życia muzycznego, kapele), dostrzega wpływ reformacji na twórczość kompozytorów polskich, opisuje cechy muzyki polskiego renesansu na podstawie wybranych dzieł muzycznych Marcina Leopolity, Wacława z Szamotuł, Mikołaja z Krakowa, Mikołaja Gomółki, Mikołaja Zieleńskiego. Uczeń dokonuje analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej gatunków typowych dla kompozytorów polskich XVI w.

Uczeń postrzega związki kultury muzycznej z innymi dziedzinami sztuki, formułuje przejrystą wypowiedź, określając przeobrażenia form i gatunków muzyki renesansu oraz cechy technik kompozytorskich. Stosuje posiadaną wiedzę do analizy słuchowej i słuchowo-wzrokowej technik kompozytorskich renesansu, porządkuje chronologicznie szkoły kompozytorskie, sylwetki kompozytorów, techniki kompozytorskie reprezentatywne dla muzyki renesansu. Wybiera i porządkuje informacje istotne dla problemu i kontekstu historycznego. Wykorzystuje techniki informacyjne i komunikacyjne do odczytywania i porządkowania faktów, pojęć i terminów z zakresu historii muzyki renesansu.

Literatura muzyczna:

J. des Prez - Motet *Ave Maria*, *Missa "L'Homme arme"* (Kyrie, Gloria)

G. P. da Palestrina - *Missa "Papae Marcelli"* (Kyrie, Gloria), *Stabat Mater*

J. Ockeghem - Kanon *Deo Gratias*, *Missa pro defunctis* (Introit)

J. Arcadelt - Madrygał *Il bianco e dolce cigno*

O. di Lasso - Motet *In hora ultima*, O. di Lasso: *Matona mia cara*, *Echo*

C. Monteverdi - Motet *Cantate Domino*, Madrygały: *Si, chio vorrei morire*, *Lasciate mi morire*,

G. da Venosa - Madrygał *Moro lasso, Ecco moriro*

C. Jannequin - *Le chant des oiseaux*

M. Luter - *Wir glauben all an einen Gott*

C. Merulo - *Toccata prima*

G. Gabrieli - *Canzona VIII*

Anonim - Taniec *Tourdion*

M. Gomółka - *Melodie na Psalterz Polski – psalmy: Nieście chwałę mocarze, Panu ja ufam, Kleszczmy rękoma*

M. Leopolita - *Missa Paschalis* (Kyrie, Gloria)

W. z Szamotuł - *In te Domine speravi, Modlitwa gdy dzieci spać idą "Już się zmierzcha"*

M. Zieleński - *Magnificat, Vox in Rama, Mirabilis Deus, Responsum accepit*

M. z Krakowa - *Taniec Hajducki z tabulatury Jana z Lublina, Preambulum*